

LBRIS | We know  
JANE AUSTEN books

# Rațiune și simțire

Traducere din limba engleză de  
LIDIA GRĂDINARU

Prefață de  
CORNEL MIHAI IONESCU

CORINT

CLASICI AI LITERATURII

## CUPRINS

*Prefață* de Cornel Mihai Ionescu . . . . . 5

*Tabel cronologic* . . . . . 10

## VOLUMUL ÎNTÂI

Capitolul I . . . . . 13

Capitolul II . . . . . 17

Capitolul III . . . . . 22

Capitolul IV . . . . . 26

Capitolul V . . . . . 31

Capitolul VI . . . . . 34

Capitolul VII . . . . . 37

Capitolul VIII . . . . . 40

Capitolul IX . . . . . 44

Capitolul X . . . . . 48

Capitolul XI . . . . . 54

Capitolul XII . . . . . 58

Capitolul XIII . . . . . 63

Capitolul XIV . . . . . 69

Capitolul XV . . . . . 73

Capitolul XVI . . . . . 79

Capitolul XVII . . . . . 85

Capitolul XVIII . . . . . 90

Capitolul XIX .....	94
Capitolul XX .....	101
Capitolul XXI .....	108
Capitolul XXII .....	116

## VOLUMUL AL DOILEA

Capitolul I .....	124
Capitolul II .....	130
Capitolul III .....	136
Capitolul IV .....	140
Capitolul V .....	147
Capitolul VI .....	154
Capitolul VII .....	158
Capitolul VIII .....	168
Capitolul IX .....	176
Capitolul X .....	186
Capitolul XI .....	192
Capitolul XII .....	199
Capitolul XIII .....	206
Capitolul XIV .....	212

## VOLUMUL AL TREILEA

Capitolul I .....	220
Capitolul II .....	230
Capitolul III .....	237
Capitolul IV .....	242
Capitolul V .....	248

Capitolul VI .....	254
Capitolul VII .....	258
Capitolul VIII .....	265
Capitolul IX .....	278
Capitolul X .....	283
Capitolul XI .....	289
Capitolul XII .....	295
Capitolul XIII .....	298
Capitolul XIV .....	308

## VOLUMUL ÎNTÂI

## CAPITOLUL I

FAMILIA DASHWOOD ERA STABILĂ de mult în Sussex. Domeniul era mare, iar reședința era la Norland, în mijlocul proprietății unde, timp de mai multe generații, familia dusese o viață atât de respectabilă încât trezise admirația unanimă a cunoștințelor din vecinătate. Fostul proprietar al acestui domeniu fusese un burlac care trăise până la o vârstă foarte înaintată și care, pe parcursul a mulți ani din viață, o avusese pe sora sa drept tovarășă constantă și menajeră. Dar moartea ei, cu zece mai înainte de a lui, aduse mari schimbări în casă; pentru a-i suplini lipsa, el invită și primi în casa lui familia nepotului său, domnul Henry Dashwood, moștenitorul legal al domeniului Norland și persoana căreia intenționa să i-l lase moștenire. În societatea nepotului, a nepoatei și a copiilor lor, bătrânul domn își petrecea în mod plăcut zilele. Afecțiunea față de ei spori. Atenția constantă a doamnei și a domnului Dashwood față de dorințele lui, atenție care nu izvora din interes, ci din bunătatea inimii, îi oferi bătrânului tot confortul pe care vârsta lui înaintată l-ar fi putut primi; iar veselia copiilor lor adăugă culoare existenței lui.

Dintr-o fostă căsătorie, domnul Henry Dashwood avea un fiu, iar de la actuala sa soție trei fete. Fiul, un tânăr serios și respectabil, era un om cu stare, căci la majorat primise jumătate din averea considerabilă a mamei lui. Mai mult decât atât, prin căsătorie, care avusese loc la scurt timp după aceea, își sporise averea. De aceea, pentru el moștenirea domeniului Norland nu era chiar atât de importantă ca pentru surorile lui; lăsând deoparte ceea ce le-ar fi putut reveni de pe urma faptului că tatăl lor

moștenea acea proprietate, averea lor era mică. Mama lor nu avea nimic, iar tatăl lor dispunea doar de șapte mii de lire; cealaltă jumătate a averii primei sale soții îi revenea tot fiului ei, domnul Henry Dashwood beneficiind doar de uzufructul acesteia.

Bătrânul domn muri; i se citi testamentul și, ca mai toate testamentele, și acesta pricinui tot atâta dezamăgire câtă plăcere. Bătrânul nu fusese nici atât de nedrept, nici atât de nerecunoscător încât să nu-i lase nepotului său domeniul, dar i-l lăsase în astfel de condiții încât valoarea moștenirii era redusă la jumătate. Domnul Dashwood și-o dorise mai mult de dragul soției și al fetelor sale decât pentru sine sau pentru fiul lui; însă ea era destinată fiului său și fiului acestuia, un copil de patru ani, ceea ce îi răpea orice putere de a se îngriji de cele care îi erau mai dragi și care aveau cel mai mult nevoie de întreținere, fie din veniturile domeniului, fie din vânzarea pădurilor lui prețioase. Totul era trecut în beneficiul acestui copil care, cu prilejul vizitelor făcute ocazional la Norland cu mama lui, prin drăgălășenii deloc neobișnuite la copiii de doi sau trei ani — stâlcirea cuvintelor, dorința arzătoare de-a face ce vrea, o mulțime de șiretlicuri și foarte multă gălăgie — reușise să câștige într-atât afecțiunea unchiului său încât scăzuse valoarea tuturor atențiilor pe care acesta le primise ani în șir de la nepotul său și fiicele lui. Totuși, nu voise să fie nedrept și, ca semn al afecțiunii sale pentru cele trei fete, îi lăsase fiecareia câte o mie de lire.

La început, dezamăgirea domnului Dashwood fu cruntă; dar era din fire vesel și optimist și putea să spere, pe bună dreptate, să trăiască mulți ani și, printr-un trai chibzuit, să pună deoparte o sumă considerabilă din roadele unui domeniu deja mare și căruia i se puteau aduce îmbunătățiri imediate. Însă averea care se lăsase îndelung așteptată fu a lui doar un an. Nu-i supraviețui mai mult unchiului său, și tot ce le rămase văduvei și fiicelor sale fură zece mii de lire, inclusiv fosta moștenire.

De îndată ce aflase că sănătatea îi este în pericol, domnul Dashwood discutase cu fiul său, pe care îl rugase, cu toată insistența și urgența impuse de boală, să aibă în vedere interesele mamei sale vitrege și ale surorilor sale.

Domnul John Dashwood nu avea sentimentele puternice ale restului familiei; dar o rugămintă de așa natură făcută într-un astfel de moment îl înduioșă, așa că promise să facă tot ce îi stătea în putere pentru a le asigura un trai îndestulat. O astfel de asigurare îl liniști pe tatăl său, iar domnul John Dashwood avu apoi timp să chibzuiască la cât putea să fie prudent să-i stea în putere să facă pentru ele.

Nu era un tânăr răuvoitor, decât dacă răuvoitor înseamnă să fii destul de nesimțitor și egoist; lumea îl stima, căci își îndeplinea îndatoririle obișnuite cu bună-credință. Dacă s-ar fi însurat cu o femeie mai binevoitoare, poate că ar fi fost și mai respectat decât era, poate ar fi căpătat și el un aer mai agreabil; se însurase de foarte tânăr și ținea enorm la soția sa. Dar doamna John Dashwood era o caricatură mult îngroșată a soțului ei — mai îngustă la minte și mai egoistă.

Când îi făcu tatălui său promisiunea, chibzui în sine să sporească averea surorilor lui, dându-i în dar fiecareia câte o mie de lire. Apoi se simți cu adevărat îmbunat. Perspectiva a patru mii de lire pe an, pe lângă venitul său actual, plus jumătatea rămasă din averea mamei sale, îi înmuiau inima și îl făceau să se simtă capabil de generozitate. Da, avea să le dea trei mii de lire, un gest frumos și generos. Și suma aceasta avea să fie de ajuns pentru a le asigura un trai îndestulat. Trei mii de lire. Se putea lipsi destul de ușor de o așa sumă considerabilă. Se gândi toată ziua la asta, și multe zile la rând, și nu se căi.

Abia se termină înmormântarea tatălui său, că doamna John Dashwood, fără să-și fi înștiințat soacra de intențiile sale, sosi împreună cu copilul și slujitorii. Nimeni nu-i putea contesta dreptul de a veni; casa era a soțului ei din clipa decesului tatălui; dar cu atât mai mare era lipsa ei de delicatețe, iar pentru o femeie în situația doamnei Dashwood, care se lăsa condusă doar de bunul-simț, trebuie să fi fost extrem de neplăcut; însă doamna Dashwood avea un simț al onoarei atât de profund și o generozitate atât de romantică încât orice ofensă de genul acesta, provocată sau pricinuită de cineva, îi trezea un dezgust rece. Doamna John Dashwood nu fusese niciodată pe placul vreunui

membru al familiei soțului ei; dar, până în prezent, nu avusese ocazia să le arate cât de puțină considerație putea să aibă față de ceilalți atunci când împrejurările i-o permiteau.

Doamna Dashwood fu atât de afectată de comportamentul ei grosolan și își disprețui atât de profund nora pentru el încât, la sosirea acesteia, ar fi părăsit casa pentru totdeauna dacă rugămintțile fiicei sale mai mari n-ar fi făcut-o să se gândească mai întâi dacă era cuviincios să plece. După aceea, dragostea duioasă pentru cele trei copile ale ei o determină să rămână și să evite, de dragul lor, o ruptură cu fratele lor.

Elinor, fiica ei cea mare, ale cărei sfaturi avuseseră atâta efect, avea o putere de înțelegere și o judecată rece care o îndreptățeau, deși avea numai nouăsprezece ani, să fie sfătuitoarea mamei sale, dându-i deseori posibilitatea să stăvilească, în folosul tuturor, înflăcărea doamnei Dashwood, care, în general, ar fi dus la nechibzuință. Avea o inimă de aur; era sensibilă din fire și avea sentimente puternice, dar știa să și le stăpânească, lucru pe care mama ei îl mai avea încă de învățat și pe care una din surorile ei hotărâse să nu-l învețe niciodată.

În multe privințe, însușirile lui Marianne erau întru totul egale cu cele ale lui Elinor. Era sensibilă și deșteaptă, dar năvalnică în toate cele; tristețile, bucuriile ei nu cunoșteau moderație. Era generoasă, caldă, interesantă; avea toate calitățile în afară de prudență. Asemănarea dintre ea și mama sa era izbitoare.

Elinor privea cu îngrijorare excesul de sensibilitate al surorii ei, însă doamna Dashwood îl prețuia și-l cultiva. Acum, în violența nefericirii lor, se încurajau una pe alta. Durerea care le copleșise la început a fost înnoită anume, căutată, provocată iar și iar. Se lăsară pradă durerii lor, căutând să-și sporească în orice mod cu puțință amărăciunea, și erau hotărâte să nu accepte alinare în viitor. Și Elinor era profund nefericită, dar ea putea, totuși, să lupte, să se stăpânească. Discută cu fratele ei, își întâmpină cumnata la sosire și se strădui s-o facă să depună aceleași eforturi, o încurajă să aibă aceeași răbdare.

Margaret, cealaltă soră, era o fată veselă și prietenoasă, dar, cum fusese deja mult influențată de romantismul lui Marianne,

fără să aibă judecata ei, la treisprezece ani nu prea dădea semne că o să fie, mai târziu, la fel ca surorile sale.

## CAPITOLUL II

DOAMNA JOHN DASHWOOD se instalase acum ca stăpână la Norland, iar soacra sa și cumnatele sale se văzură reduse la condiția de musafire. Totuși, erau tratate de ea cu o politețe rezervată, iar de soțul ei cu bunătatea pe care era el în stare s-o simtă față de altcineva în afară de el însuși, de soția lui și copilul lor. Ba chiar insistă, cu oarecare zel, să considere Norland casa lor; și, cum se părea că doamna Dashwood nu avea de ales decât să rămână aici până își găsea o casă în vecinătate, invitația lui fu acceptată.

Îi convenea de minune să rămână pe mai departe într-un loc unde totul îi amintea de bucuriile de altădată. În vremuri de veselie, nici o fire nu putea fi mai veselă decât a ei, sau să nutrească, într-o mai mare măsură, acea speranță de fericire care reprezintă în sine o adevărată fericire. Dar și la tristețe se lăsa purtată de imaginație, era tot atât de neconsolat pe cât era de nedomolit la bucurie.

Doamna John Dashwood nu era deloc de acord cu planurile soțului ei pentru surorile lui. Trei mii de lire luate din averea scumpului lor băiețel l-ar fi sărăcit îngrozitor. Îl imploră să se mai gândească. Cum putea să-și ia răspunderea de a-i răpi copilului său, și încă singurului său copil, o sumă atât de mare? Și ce pretenție puteau avea domnișoarele Dashwood la mărinimia lui pentru o sumă atât de mare, când îi erau rude de sânge doar pe jumătate, ceea ce ea nu considera deloc a fi o înrudire? Doar se știe că între copiii din căsătorii diferite ale unui bărbat nu existase vreodată afecțiune; și de ce să se ruineze el pe sine și pe sărăcuțul lor Henry dându-și toți banii de pomană surorilor lui?

— Ultima dorință a tatălui meu a fost să-i ajut văduva și fetele, răspunse soțul ei.

— Cred că nu știa ce vorbea. Pui prinsoare că aiura la vremea aceea. Dacă ar fi fost în toate mințile, nu s-ar fi gândit să-ți ceară să dai de pomană jumătate din avere, lipsindu-ți de ea propriul copil.

— Nu a precizat o sumă anume, dragă Fanny, dar m-a rugat, în termeni generali, să le ajut, și să le fac o situație mai bună decât i-a stat lui în putere. Poate ar fi fost mai bine dacă ar fi lăsat totul în seama mea. Doar nu putea să-și închipuie că le-aș fi neglijat. Dar cum el mi-a cerut să-i promit, n-am putut să n-o fac, sau cel puțin așa am crezut la vremea aceea. Prin urmare, promisiunea, odată făcută, trebuie îndeplinită. Trebuie să facem ceva pentru când or să plece de la Norland ca să se stabilească într-o casă nouă.

— Păi, atunci, să facem, dar acel ceva nu trebuie să fie chiar trei mii de lire. Gândește-te, adăugă ea, că, odată ce te-ai despărțit de ei, banii nu se mai întorc. Surorile tale se vor mărita și vor fi pierduți pe vecie. Dacă, într-adevăr, ar fi vreodată înapoiți bietului nostru băiețel...

— Vai, bineînțeles, asta ar schimba mult situația, spuse foarte serios soțul ei. S-ar putea să vină vremea când Henry o să regreta că a fost lipsit de o sumă atât de mare. Dacă ar avea o familie numeroasă, de pildă, acești bani în plus i-ar prinde bine.

— Sigur că da.

— Atunci, poate ar fi mai bine pentru toată lumea dacă suma ar fi redusă la jumătate. Cinci sute de lire ar reprezenta o creștere uriașă a averii lor.

— O, de neașteptat! Ce frate din lumea asta ar face pentru surorile lui jumătate din cât faci tu, dacă i-ar fi surori bune? Or ele îți sunt numai pe jumătate rude. Ai o fire foarte mărinimoasă.

— N-aș dori să fiu meschin, răspuse el. În astfel de împrejurări e mai bine să faci prea mult decât prea puțin. Cel puțin, nimeni nu poate să spună că n-am făcut îndeajuns pentru ele; nici chiar ele însele nu se pot aștepta la mai mult.

— N-ai cum să știi la ce s-ar putea aștepta ele, dar noi nu trebuie să ne gândim la așteptările lor, spuse doamna. Problema e ce-ți poți permite să faci.

— Categorie, și cred că-mi pot permite să le dau cinci sute de lire la fiecare. Așa, fără nici o suplimentare din partea mea, la moartea mamei lor vor avea, fiecare, peste trei mii de lire — o avere considerabilă pentru orice tânără.

— Sigur că da. Și, chiar așa, mă gândesc că nu pot să pretindă nici o suplimentare. Vor avea zece mii de lire pe care să le împartă între ele și, dacă se mărită, sigur o vor duce bine, iar dacă nu, ar putea trăi toate fără griji din dobânda la cele zece mii de lire.

— Asta e foarte adevărat și, de aceea, nu știu dacă, una peste alta, n-ar fi mai înțelept să fac ceva pentru mama lor cât mai e în viață decât pentru ele — vreau să spun ceva de genul rentei viagere. Ar fi bine și pentru ea, și pentru surorile mele. O sută pe an le-ar asigura tuturor un trai confortabil.

Totuși, soția lui ezită puțin în a-și da consimțământul la acest plan.

— Sigur, e mai bine decât să te desparți dintr-odată de o mie cinci sute de lire, spuse ea. Dar dacă doamna Dashwood va mai trăi cincisprezece ani, am fi complet trași pe sfoară.

— Cincisprezece ani! Dragă Fanny, nu poate să mai trăiască nici jumătate din cât ai spus tu.

— Cu siguranță nu, dar dacă ai observat, oamenii trăiesc o veșnicie când li se plătește o rentă viageră, iar ea este foarte robustă și sănătoasă, și abia a împlinit patruzeci de ani. O rentă viageră este o treabă foarte serioasă. Știu multe despre necazurile pricinuite de rentele viagere, de aceea îți spun că nu știi ce faci. Mama s-a împotmolit în plata a trei rente viagere lăsate prin testament de tata unor servitori credincioși, și i-a fost cum nu se poate mai neplăcut. Rentele trebuiau plătite de două ori pe an, și mai era și deranjul de a li le înmâna; la un moment dat i s-a spus că unul dintre ei a murit, iar după aceea s-a dovedit că nu era așa. Mama se săturase până peste cap. Cu astfel de pretenții fără de sfârșit, venitul ei nu îi mai aparținea, spunea ea: și a fost foarte urât din partea tatei pentru că altfel, banii ar fi fost pe de-a întregul la dispoziția mamei, fără nici un fel de opreliște. Asta m-a făcut să-mi fie silă de rentele viagere și eu, una, nu m-aș înhăma pentru nimic în lume la plata unora.

— Este cu siguranță neplăcut să-ți sece anual venitul în felul acesta, replică domnul Dashwood. Întocmai cum spunea mama ta. Nu e deloc de dorit să fii obligat să plătești regulat o astfel de sumă, în zile stabilite, îți răpește independența.

— Fără doar și poate, și nici n-ai parte de mulțumiri. Ele se consideră îndreptățite la plata acestor sume, tu nu faci decât ce era de așteptat, și asta nu duce deloc la recunoștință. În locul tău, orice aș face ar trebui să fie în întregime decizia mea. Nu m-aș obliga să le plătesc anual ceva. S-ar putea ca în unii ani să fie foarte neplăcut să te lipsești de o sută de lire, ba chiar și de cincizeci din propriile noastre cheltuieli.

— Cred că ai dreptate, dragostea mea; în cazul ăsta, ar fi mai bine să nu fie nici o rentă viageră. Ceea ce le-aș da din când în când le va fi de mult mai mare ajutor decât o alocație anuală, pentru că n-ar face decât să trăiască pe picior mai mare, iar la sfârșitul anului n-ar avea un sfaț pus deoparte. Un cadou de cincizeci de lire, când și când, le va împiedica să fie necăjite din cauza banilor și, cred eu, mă va achita din plin de promisiunea făcută tatălui meu.

— Sigur că da. De fapt, ca să spun drept, în sinea mea sunt convinsă că tatăl tău nici nu s-a gândit să le dai bani. Aș spune că ajutorul la care s-a gândit el trebuia să fie doar atât cât putea fi rezonabil să se aștepte de la tine; de pildă, să le cauți o căsuță confortabilă, să le ajuți să-și mute lucrurile și să le trimiți în dar pește și vânat, și așa mai departe, când e sezonul. Îmi pun gâtul că nu s-a gândit la mai mult; și, zău așa, ar fi foarte ciudat și nedrept dacă ar fi făcut-o. Ia gândește-te, dragul meu domn Dashwood, cât de bine ar putea trăi mama ta vitregă și fetele ei din dobânda la șapte mii de lire, pe lângă mia de lire a fiecăreia dintre ele, care le aduce la fiecare cincizeci de lire pe an, și, bineînțeles, din banii ăștia îi vor plăti mamei lor pentru masă și casă. În total, vor avea împreună cinci sute pe an, și pentru ce naiba ar vrea patru femei mai mult de atât? Vor trăi foarte ieftin! Întreținerea casei nu le va costa nimic. Nu vor avea trăsură, nici cai, iar servitori doar câțiva; nu vor primi musafiri și nu vor avea cheltuieli de nici un fel! Gândește-te numai ce bine o vor duce!

Cinci sute de lire pe an! Nici nu-mi închipui cum ar putea cheltui jumătate din suma asta, darămite să le dai mai mult! Este total absurd să te gândești la asta. Mai degrabă ele ar putea să-ți dea ție ceva.

— Pe cuvântul meu, ai perfectă dreptate, spuse domnul Dashwood. Cu siguranță, prin rugămintea pe care mi-a făcut-o, tata nu s-a gândit la mai mult decât spui. Acum înțeleg limpede asta și îmi voi îndeplini strict promisiunea prin astfel de acte de întrajutorare și bunătate ca acelea descrise de tine. Când mama se va muta în altă casă, am s-o ajut cât îmi stă în puteri să se instaleze. Ba s-ar putea să-i fac și un mic cadou, niște mobilă.

— Desigur, încuviință doamna Dashwood. Totuși, trebuie să te gândești la un lucru. Când tatăl tău și mama ta s-au mutat la Norland, deși mobila de la Stanhill a fost vândută, vesela, argintăria și rufăria s-au păstrat, și acum i-au rămas mamei tale.

— Fără doar și poate, asta e un aspect important. Chiar că e o moștenire valoroasă! Și totuși o parte din argintărie ar completa-o în mod plăcut pe cea pe care o avem aici.

— Da, iar serviciul pentru micul dejun e de două ori mai frumos decât cel de aici. După părerea mea, mult prea frumos pentru orice casă în care și-ar putea ele permite să trăiască. Totuși, asta e. Tatăl tău s-a gândit numai la ele. Și trebuie să-ți spun următorul lucru: nu-i datorezi cine știe ce recunoștință și nici nu ești obligat să ții seama de dorințele lui, căci știm foarte bine că, dacă putea, le-ar fi lăsat aproape totul *lor*.

Acest argument fu hotărâtor. El oferi intențiilor domnului Dashwood fermitatea care le lipsise până atunci; și, în cele din urmă, acesta își spuse că ar fi fost cu totul de prisos, dacă nu chiar foarte necuviincios să facă pentru văduva și fetele tatălui său mai mult decât gesturile de prietenie pe care le pomenise soția lui.